

ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ КАЗОК У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Сучасні діти ростуть і виховуються в той час, коли знижується моральний і культурний рівень покоління, процвітає невихованість, байдужість. Молодь не знає витоків своєї культури, забуває свою мову вживаючи мову сленгу. А це є шлях до духовного зuboжіння, до культурної деградації особистості і суспільства. І тому першим і самим головним завданням суспільства повинно стати відновлення духовних і моральних цінностей у підростаючого покоління, формування всебічно розвинутої особистості.

Важливим виховним засобом, який вироблений на протязі століть і перевірений народом є казка. Саме на прикладі казкових персонажів дитина отримує життєвий досвід. Казка як розважає так і виховує характер дитини, найбагатше джерело і підсилувач почуттів, переживань. Казка необхідний засіб в осягненні дитиною світу. Можна без перебільшення говорити, що читання в дитинстві казок є виховання дитячого серця, дотик шляхетності до найпотаємніших куточків дитячої душі. Відкритість дитини до добра, позитивне ставлення до оточуючого світу, до людей, до самого себе, засвоєння норм морального виховання, відповідальність за свої справи і вчинки все це є результатом виховання казкою. Казка є найкращим засобом прищепити дитині хороші риси характеру, навчити етикету без таких не улюблених нотацій.

Питаннями морального виховання займалися В. Сухомлинський, К. Ушинський, В. Сластионін, І. Харламов, А. Макаренко та багато інших видатних особистостей. Досліджувана проблема знайшла відображення у працях С. Литвиненко, М. Стельмаховича, П. Еббса. Як у своїх працях розкривають ефективність формування моральних почуттів у дітей через вплив казки.

У формуванні всебічно розвинутої особистості найголовніше місце належить моральному вихованню. Моральне виховання формує моральні поняття, погляди і переконання. У моральному вихованні слід спиратися на гуманістичну ідею, згідно з якою людині властиве прагнення до добра, правди і краси. Моральне виховання – виховна діяльність, що має на меті сформувати стійкі моральні якості, потреби, почуття, навички і звички поведінки на основі ідеалів, норм і принципів моралі, участі у практичній діяльності [6].

Важливим в процесі морального виховання є повідомити дитині сукупність знань про моральні принципи і норми, оволодіти якими вона повинна. Виховуючи дитину ми повинні усвідомлювати, що саме доросла людина є організатором життя дитини, об'єктом пізнання, носієм моральних цінностей, до яких в дитини формується своє певне відношення. Кожен із дорослих є взірцем поведінки і відношення до дійсності. І тому, результат виховання буде тоді кращим, коли більш ідеальним буде сам взірєць.

Висвітлюючи засади морального виховання, слід зазначити, що це питання не тільки про засоби й методи виховання, а й про цінності, норми й правила, які людина сприйняла і якими керується в житті. Призначення морального виховання полягає в тому, щоб правильно зорієнтувати формування особистості, а це можливе лише на основі глибокого знання її рушійних сил та мотивів, потреб, життєвих планів і ціннісних орієнтацій вихованця [1].

У словнику В. Даля моральне виховання трактується як «правила для волі й совісті» [3].

Молодший шкільний вік має найсприятливіші умови для морального розвитку дитини і опанування нею простих моральних норм. В моральному становленні особистості молодшого школяра важлива роль належить вчителю, його педагогічній майстерності. В роботі педагога казка є незамінною. За допомогою казки вчитель веде дітей в світ знань, а через казкові елементи знаходить шлях до емоцій дитини. Моральне виховання дитини залежить від умінь вчителем правильно підібрати методи виховання, а їх вибір залежить від віку дітей і їхнього життєвого досвіду. Що вкляде педагог в душу дитини в цьому віці, від цього і буде залежати, чого досягне вона в майбутньому і як буде будувати свої відносини з оточуючим її світом. Проблему морального виховання видатний педагог В. Сухомлинський вважав найголовнішою в праці школи. Потрібно сформувати в дитині таку особистість, яка мала б високі моральні і ідейні переконання, культуру поведінки. А це найкраще починати робити, коли життєвий досвід починає тільки накопичуватись, тобто в дитинстві.

Діти молодшого шкільного віку починають усвідомлювати відповідальність перед людьми, думати над сенсом життя і змістом цінностей. Виховання полягає не просто у виробленні етикету, стереотипів поведінки, але, головне, в розвитку мотивів моральної поведінки. Але вже в молодшому шкільному віці дитина може і повинна регулювати поведінку, оцінювати свої дії і мотиви, передбачити наслідки діяльності і орієнтуватися не на бажання, а на більш далеку моральну мету. Розвиток моральної свідомості дитини – обов'язкова умова морального і духовного становлення. Моральна свідомість формується в процесі виховання розуму, почуття і волі [7].

Молодший шкільний вік психологи називають найсприятливішим для засвоєння моральних норм і правил поведінки. Саме на цьому етапі в особистості закладаються підвалини моральності. Передумови морального розвитку більше не повторяться, і те, що буде упущене тут, надолужити в наступних вікових періодах і мікроперіодах (від класу до класу) виявиться важчим чи зовсім неможливим [2].

В. Сухомлинський говорив: «Ніхто не вчить маленької людини: «Будь байдужим до людей, ламай дерева, зневажай красу, найвище став своє особистісне». Вся справа в одній, в дуже важливій закономірності морального виховання. Якщо людину вчать добру вчать уміло, розумно, наполегливо, в результаті буде добро. Вчать злу (дуже рідко, але буває і так), в результаті буде зло. Не вчать ні добру, ні злу – все одно буде зло, тому що і людиною його треба зробити» [4].

Для вирішення проблеми морального виховання, потрібно шукати нові більш кращі засоби і методи чи переосмислювати вже відомі. Казка і є тим дієвим засобом в вихованні моральних якостей особистості. Моральні проблеми завжди були головними проблемами, які з'єднують казку з життям.

В наш час, знайти спільну мову дорослій людині і дитині стає все важче, все гірше вони розуміють одне одного. Одним з не багатьох засобів, що допомагає об'єднати дорослого і дитину, що дає можливість зрозуміти їм одне одного і є казка. Казка використовується як засіб розумового, морального і естетичного виховання. Читання казок є самим давнім засобом пізнання і виховання, найважливішим педагогічним моментом. Життя і народна практика виховання переконливо доводять педагогічну цінність казки. Казки несуть в собі глибокий зміст і повчання. І саме тому таке велике значення казок в вихованні дітей.

Неможливо уявити дитину, яка ніколи не співпереживав герою казки, не намагалась уявити себе в ролі його магічного помічника, наставника, проходячи разом з ним складний і заплутаний чарівний світ. Казки створюють еталон, тобто

людину, якій хочеться і можна наслідувати. Він володіє вихованістю, моральністю, розумом і фізичними задатками. Казка є одним з найдоступніших жанрів літератури молодших школярів [5].

В педагогіці казка є не тільки виховним та освітнім матеріалом, а й педагогічним засобом, методом. Про це педагогіка висловлювалась, ще більш ста років потому. Методами роботи з казкою на уроках є читання, переказ, ілюстрування за мотивами казок. Використання на уроках читання казок і їх переказу, збагачує уроки і одночасно відкриває можливість збереження системи людських цінностей, гуманних відносин між людьми в вихованні дітей. Розповідаючи казку, читаючи і обговорюючи її разом з дітьми, ми сприяємо позитивному ефекту в розвитку їх особистості, в розвитку їхньої мови.

Отже, підбирати казки для дітей потрібно відповідально. Тому, що вони неминуче впливають на літературний розвиток дитини, на формування літературного досвіду, ставлення до книги: небайдужості і інтересу чи байдужості. Казка повинна бути завжди ілюстрована, без цього дітям буде нецікаво і незрозуміло. Але найголовніше казка повинна бути доступна для розуміння дитини і тоді всі інші критерії її відбору зіграють свою позитивну роль. Ти ніколи не зрозумієш в який саме час і де відбувається описана в казці подія, ця розповідь позачасова і тому казка вічна. Вічний вихователь дитячої душі. Вихователь добрий, надійний і справедливий, який вкладає в дитяче серце найкращі моральні якості.

Список використаної літератури:

1. Бабій І. До визначення сутності поняття «моральне виховання»/ І.Бабій // Рідна школа. – 2009. – № 11. – С. 38-41.
2. Басюк Н. Орієнтири вчителя у моральному вихованні молодших школярів // Рідна школа. – 2007. – № 3. – С. 21-22.
3. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: Т. 1-4. – М., 1955-1956. – Т. 1. – С. 504.
4. Кучинський М.В. Роль усної народної творчості у розвитку молодших школярів // Початкова школа. – 1995. – № 1. – С. 13–19.
5. Мошенцева Л. А., Филиппова Л. В. Нравственновоспитание младших школьников средствами произведений художественной литературы разных народов // Молодой ученый. – 2015. – № 22.1. – С. 67-69.
6. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
7. Шелыгина О. Б. Содержание и способы духовно-нравственного воспитания младших школьников на уроках математики // Концепт. – 2015. – Т. 13. – С. 1466-1470.